

FESTIVALUL INTERNAȚIONAL DE TEATRU SIBIU, 2009

Doina MODOLA

*Fenomen unic în România**

Instituit în 1993, când inițiatorul său, **Constantin Chiriac**, era director al Casei de Cultură a Studenților, ca *Festival de Teatru Tânăr Profesionist*, cu reprezentanți din trei țări – România, Republica Moldova, Bulgaria – și opt spectacole, festivalul sibian și-a declarat oficial prima ediție și calitatea de *internațional* în 1994, când au fost invitate opt țări, iar din România au participat spectacole semnate de regizori importanți: Silviu Purcărete, Tompa Gábor și Victor Ioan Frunză, dezvoltându-se apoi rapid, an de an. În 1995, numărul țărilor participante a crescut la douăzeci și una, iar în 1996, când i s-a dat denumirea actuală, **Festivalul Internațional de Teatru de la Sibiu (FITS)**, la douăzeci și patru. În contextul bogatei activități festivaliere din România, unde manifestările dedicate teatrului sunt pe cât de diverse pe atât de bine primite de public, FITS are coordonate care îi dau un statut aparte.

Particularitatea acestui festival, considerat astăzi al treilea ca importanță și anvergură în Europa, după Festivalul de la Edinburgh și acela de la Avignon, care i-au slujit drept model, este aceea de a fi creația unui unic autor. Directorul său, Constantin Chiriac, l-a conceput și i-a dat personalitate juridică și tot el l-a dezvoltat în timp, cu o remarcabilă energie și vocație a instituționalizării, ramificându-l treptat, cuprinzând și alte structuri, prin care l-a dezvoltat, l-a consolidat, l-a afirmat și l-a propulsat.

Festivalul se definește și prin faptul că își păstrează o relativă autonomie în raport cu autoritățile prin statutul financiar, primind doar 26% din buget de la Ministerul Culturii și Cultelor, de la Primăria și Consiliul Local din Sibiu etc., restul banilor provenind din alte surse, prin efortul aceluiași manager. În actuala ediție, a XVI-a, bugetul total fiind de 24,5 milioane de lei, acesta acoperă cheltuielile uriașului mecanism festivalier, care cuprinde 156 de spectacole și 358 de evenimente culturale.

Încă de la început, Festivalul Internațional de Teatru de la Sibiu a fost o pepinieră de actori culturali, punând, la Casa de Cultură a Studenților, bazele echipei care-i va asigura structura instituțională organică, viabilă, stabilă și perenă, structură generatoare de alte structuri și substructuri inserate progresiv în viața teatrală, culturală, economică, administrativă, socială, politică, educațională a urbei și a împrejurimilor. Și creând grupul care a pregătit și a organizat *Sibiu – Capitală culturală europeană 2007*.

* Deoarece Festivalul Internațional de Teatru de la Sibiu ne-a făcut onoarea de a invita în număr mare colaboratorii revistei noastre, ni s-a părut un prilej excelent de a așeza – în confruntare sau în completare – cât mai multe puncte de vedere asupra fenomenului „Sibiu”: global, pe secțiuni, pe spectacole. Utile pentru istoria teatrului. Necesare pentru criticii în formare. Poate interesante pentru cititori-spectatori. (*Redacția*)

În deplasările sale la manifestările de profil peste hotare, Constantin Chiriac s-a documentat continuu, vizând prompta adaptare a informației la condițiile sibiene, neîncetat optimizate și dezvoltate, la rândul lor. Aceasta presupunea eforturi susținute în ce privește managementul și logistica, perfecționate din mers, după modelul marilor festivaluri, și constituirea unei echipe puternice și eficiente de colaboratori care se informează, stabilește și întreține relații cu instituțiile de spectacol, cu producătorii și creatorii din țară și din străinătate, călătorind la festivaluri și selectând ceea ce e demn de interes.

Staff-ul, riguros structurat și în această ediție, alcătuit din echipe stabile, cu misiuni precise, care asigură buna funcționare a tuturor resorturilor, are la vârf un sfat al înțelepților, de mare reputație – *Comitetul artistic*: Silviu Purcărete, George Banu, Noel Witts, Andriy Zholdak, Jonathan Mills. Urmează schema propriu-zisă – *Director General*: Constantin Chiriac; *Director Executiv*: Cristian Radu; *Asistent Director*: Cristina Boian; *Corporate sponsorship assistant*: Luminița Bârsan; *Programare și Coordonare Logistică* – *Coordonator evenimente*: Florin Țicu, Dan Bartha, *Coordonator programare, International Relations*: Petruța Popescu; *Relații internaționale francofone*: Ramona Hristea; *Coordonator spectacole România*: Luminița Bârsan; *Logistică*: Alin Pătru, Anna Neamțu, Lavinia Alexe; *Asistent logistică*: Adrian Tibu; *Coordonator relații cu autoritățile publice*: Florin Țicu etc. La fel sunt distribuite și celelalte compartimente: *Bursa de spectacole Sibiu-2009, PR și Comunicare; Ticketing; PR Sponsori; INFO Desk; Publicații; DTP; Video; Afișaj; ARTISTIC* (Spectacole-lectură, Ateliere de creație, Compartiment Artistic); *TEHNIC; ADMINISTRATIV-CONTABIL-JURIDIC; VOLUNTARI*.

Dar forța Festivalului constă și în integrarea lui în rețelele internaționale, ceea ce îi facilitează activitatea, îi amplifică și îi deschide posibilitățile, consacându-l totodată pe plan mondial. Astfel, FITS face parte din: ACTIV5 Theatre Project, rețea creată în timpul ediției din 1996, care are ca scop promovarea și facilitarea organizării schimburilor teatrale, unde are ca parteneri: S.U.A. (Blue Ridge Festival, Virginia Commonwealth University, Christopher Newport University), Ungaria (Merlin International Festival), Macedonia (MOT International Theatre Festival), Republica Moldova (Festivalul „Eugen Ionescu”); IETM – Informal European Theatre Meeting – care a luat ființă în 1990 ca spațiu de reflecție și schimburi al profesioniștilor, în ultimii ani concentrându-și eforturile pe relațiile Est-Vest; IITM – Institut International de Théâtre Mediteranean –, având ca obiect promovarea dialogului între popoarele mediteraneene, care, în 13 ani de existență, a consolidat 24 de asociații și centre; EURAAM Bourse, o rețea internațională de burse/târguri de spectacole din Germania, Italia, Spania, România, Elveția, Coasta de Fildeș și Canada, cu scopul de a promova și difuza producțiile culturale pe plan internațional; IIFA Europe, fondată la Rotterdam și afiliată la IFEA World, ce cuprinde 3000 de membri din toată lumea, în vederea dezvoltării cunoștințelor de organizare a evenimentelor internaționale, festivalurilor, schimburilor de experiență, contactelor, găsirii sprijinului în activitatea de organizare; ALTER, născută din colaborarea festivalurilor internaționale independente din Germania, Italia, Franța, Marea Britanie, Ungaria, Olanda, Polonia și România, care acordă interes companiilor tinere, experimentelor, găsirii de limbaje noi, proiectelor de autor, mobilității artiștilor, asociațiilor din diferite domenii ale artelor spectacolului, într-un demers multidisciplinar; EUNESTAR, cuprinzând opt festivaluri de stradă din Belgia, Marea Britanie, Olanda, Germania, Franța și Polonia, și are drept scop impulsivarea cooperării în domeniul teatrului vizual, schimburile între artiști și spectacole, reînnoirea artei de stradă

Prada elefăntească. Trupa Korbo

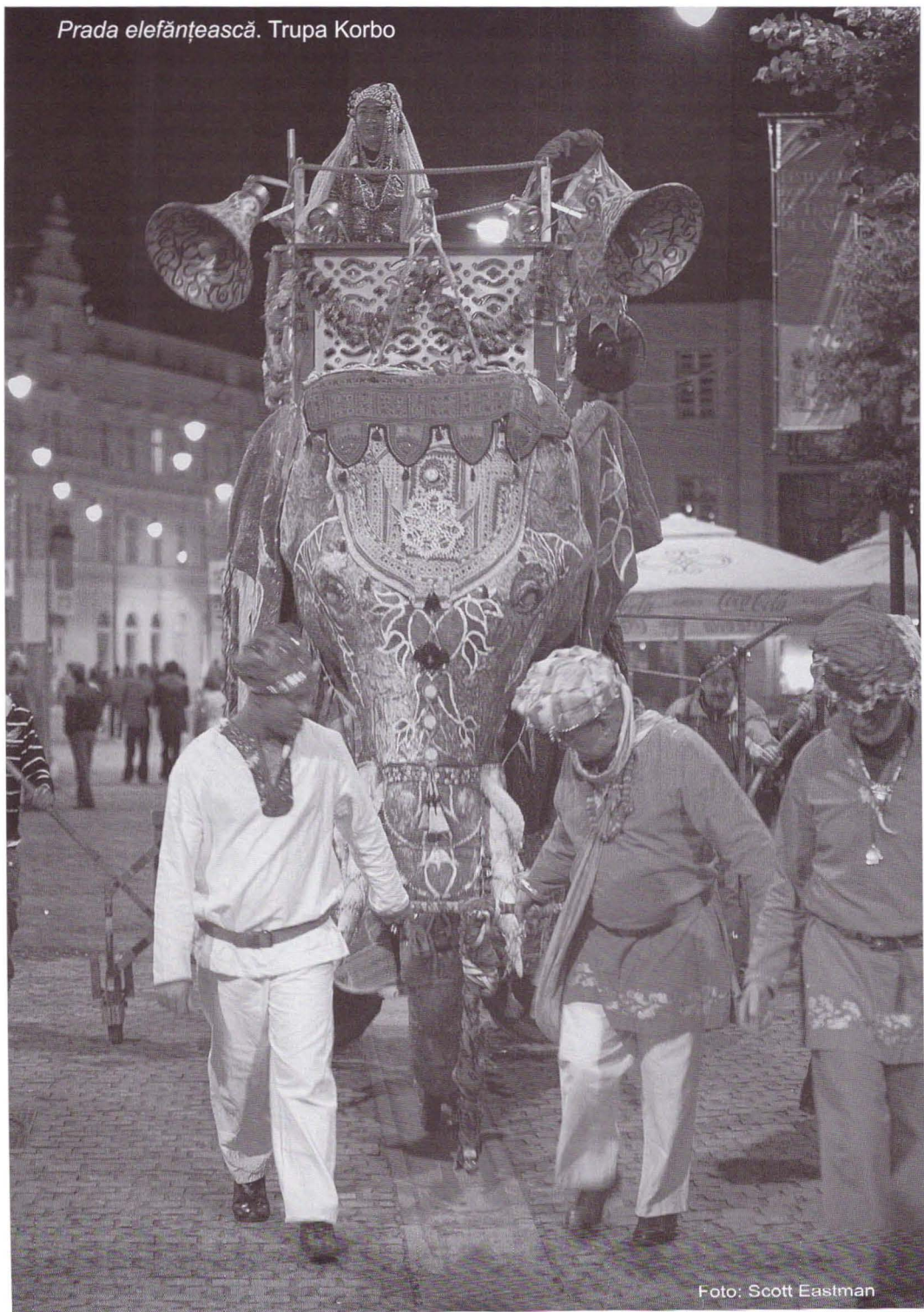

Foto: Scott Eastman

(teatru de stradă și în spații publice, instalații, spectacole de dans, evenimente multimedia); Europe Arts, o asociație cu scopul de a stimula, antrena și susține artiștii, autorii și regizorii de teatru clasic, teatru de stradă sau de circ, într-o relație directă cu publicul de altă cultură și altă limbă, asociație care participă la crearea producțiilor și difuzarea lor pe vechiul continent și la identificarea de surse de finanțare, fiind un proiect politic european axat pe multiculturalism și plurilingvism, vizând diversitatea și promovarea excepției culturale europene în fața hegemoniei esențialmente americane – ea este asociată cu Departamentul Internațional de Consultanță în Managementul Artelor pentru activitățile din afara Europei.

După tiparul celor mai importante manifestări europene de profil, Festivalul Internațional de Teatru de la Sibiu și-a diversificat oferta spectaculară, adăugând treptat reprezentațiilor de teatru formele cele mai felurite de spectacole: teatru-dans, dans, balet, spectacole muzicale, spectacole de circ și acrobație, spectacole de stradă etc., încât actualmente FITS este un festival de artele spectacolului și de arte, în general, prin numeroasele evenimente – concerte, expoziții de pictură, sculptură, caricatură, fotografie, carte, documente etc.

În anul 2000, așadar după primii șapte ani buni ai directoratului de la Casa de Cultură a Studenților și ai existenței Festivalului de teatru, Constantin Chiriac a preluat și direcția Teatrului de Stat „Radu Stanca” din Sibiu, revizuindu-i fundamental activitatea, organigrama și ambițiile, actorii, personalul administrativ și serviciul marketing și integrându-l, în timp record, ca statut și ca funcționare unui alt nivel valoric, în perimetrul național și internațional. În scurt timp, trupa a fost înnoită cu o seamă de absolvenți și tineri actori înzestrați și disponibili, repertoriul s-a diversificat, au fost aduși regizori de marcă, s-au elaborat spectacole în cele mai felurite stiluri, serviciul marketing a fost amplificat. Spiritul de emulație a fost stimulat de Festivalul sibian, devenit un reper anual, un soroc și un prag valoric. În numai doi ani, teatrul sibian și-a cucerit calitatea de *Teatru Național* (2002), prin eforturile aceluiași manager.

Tot lui Constantin Chiriac i se datorează, în cea mai mare măsură, întemeierea școlii de teatru de la Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, mai întâi, cu specializarea *arta actorului*, înființată în 1997, în cadrul Facultății de Litere, Istorie și Jurnalistică, apoi adăugând și specializarea *teatrologie-management cultural* (din 2002), în cuprinsul Facultății de Litere și Arte (care, reorganizată, a dobândit această denumire). Relația învățământului academic de artă cu Festivalul este extrem de strânsă, acesta asigurând formarea și informarea pe viu a viitorilor profesioniști ai scenei, ai criticii teatrale și de spectacol și ai managementului cultural. Mai mult decât colegii lor din alte centre universitare, studenții și tinerii profesioniști în artă au prilejul și privilegiul nu numai de a vedea spectacole dintre cele mai diverse și de a cunoaște tot ce e mai nou și mai valoros în viața artistică internațională, ci și de a se pregăti, de a ucenici efectiv în această neconținută activitate artistică și festivalieră. În acest sens, chiar *Aplauze*, revista Festivalului, redactată de ei sub coordonarea lectorului universitar dr. Ion M. Tomuș, se face dovada unei sensibile și rapide evoluții, care anul acesta confirmă, în mers ascendent, și prin materialele sale și prin felul cum e întocmită, a cincea promoție de teatrologi și viitori critici. Deopotrivă, Serviciul de Marketing al Teatrului Național „Radu Stanca” alcătuit din treisprezece persoane în activitate neîntreruptă, pe parcursul întregului an, constituie statul-major al nenumăraților ucenici-voluntari, implicați în organizarea anuală a Festivalului, nu doar în cele unsprezece zile de desfășurare, ci în foc continuu, de la un an la altul, care se formează muncind efectiv. Se instituie astfel o atmosferă

de emulație și vrednicie, de ritm intens și autoexigent, ce se propagă de la vârf. Nu e de mirare că tineri teatrologi, unii remarcabili, doctoranzi, vin la Sibiu să facă școală înaltă, să se perfecționeze.

Festivalul a continuat să se dezvolte, în anul 2000 fiind invitați reprezentanți din cincizeci și patru de țări, iar în anul 2005, derulând 328 de evenimente susținute de artiști din 68 de țări, în 42 de spații. În 2006, la ediția a XIII-a, s-au desfășurat 358 de evenimente cu peste 2000 de invitați din 70 de țări. O asemenea amploare progresivă a construit un recunoscut prestigiu manifestării, ceea ce a însemnat un argument important pentru dobândirea calității *Sibiu – Capitală culturală europeană 2007*, eveniment care a imprimat o strălucire fără precedent orașului, l-a înnobit și l-a ambiționat.

După ediția din 2007, a XIV-a, când Sibiul, proaspăt renăscut și înnoit, devenit un spațiu miraculos și privilegiat, având ca temă proiecția în viitor (NEXT), Festivalul, care în acel an a adus zilnic 80.000 de spectatori, n-a încetat să se dezvolte. Descoperind în 2007 bucuria spectacolelor de stradă, ca o veritabilă celebrare a cetății, această primă stagiune a devenit un reper, reprezentațiile accesibile tuturor înmulțindu-se ulterior și transformând următoarele ediții într-o neconținută sărbătoare comunitară. Astfel, dacă în 2007 au fost invitate douăsprezece trupe de teatru de stradă, în 2009 numărul lor a crescut la douăzeci și opt, fără a mai pune la socoteală numeroasele concerte în aer liber ale formațiilor muzicale, în Piața Mare sau Piața Mică, ori în alte locuri. Și multe alte manifestări artistice gratuite.

Dacă în anii trecuți a fost privilegiat dansul, în anul acesta au fost predominante toate tipurile de spectacole neconvenționale: teatru de stradă, parade, acrobație, pantomimă, teatru în spații publice și în spații alternative, spectacole pirotehnice, spectacole de muzică și lumină, care au animat neîncetat Bulevardul Nicolae Bălcescu, Piața Mare, Piața Mică, Piața Huet, Parcul Sub Arini, Cispădie, Cetatea Cispădieara etc. Pentru a nu mai pune la socoteală spațiile neconvenționale: Biserica Evanghelică, Sala Simeron, Sala Balanța, Magazinul Dumbrava, Librăria Humanitas, Centrală Termică Nr. 3. Și spațiile consacrate: Teatrul Național „Radu Stanca”, Teatrul Gong, Teatrul Thalia, Casa de Cultură a Sindicatelor, Liceul de Artă – Sala de sport etc. În permanență, ariile pietonale au fost populate de apariții și desfășurări care au fermecat spectatorii, redându-le zămbetul, amuzamentul, uimirea copilărească.

Foto: Stefan Jammer

Festivalul întreg, cu tema *InOvații*, și-a onorat egida inspirată de tema lansată de Comunitatea Europeană pentru 2009, ca *an al creativității și al inovării*.

InOvații se suprapune astfel perfect pe țelurile festivalului, care urmărește constant să declanșeze acea energie vitală explozivă din coparticiparea entuziastă la actul spectacular, constituindu-se într-o adevărată terapie colectivă generată de bucuria receptării și atmosfera de miracol și sărbătoare.

În ediția 2009 au participat 70 de țări, cu 350 de evenimente, în 66 de locații, numărul spectatorilor fiind estimat la 60.000 zilnic, datorită afluenței de turiști străini și români, majoritatea veniți special pentru festival. Ateliere, *workshop*-uri, expoziții, spectacole-lectură, conferințe desfășurate în Centrul Habitus, special amenajat, Librăria Humanitas, Casa Artelor, Cercul Militar au dezvoltat rețeaua formativă și informativă, practică și teoretică, asigurând un program de înaltă competență și calificare, prin prezența la Sibiu a unor specialiști de renume internațională.

Actuala ediție s-a definit prin participarea numeroasă a artiștilor japonezi. Parteneriatul cultural și instituțional dintre orașele Sibiu și Takayama consacră, pe de o parte, prezența devenită tradițională a artiștilor japonezi la Sibiu, mai numeroși în actuala ediție ca în cele precedente, cu ocazia aniversării a 50 de ani de la reluarea relațiilor diplomatice între Japonia și România. „Japan–Danube Friendship Year 2009” marchează tocmai această celebrare, care a ocazionat prezența în festival a trei companii japoneze: Tokyo Acting Troupe Kaze, Izumi Ashizawa și Yamanote Jijosha.

Capacitatea de construcție a Festivalului se vede și din felul în care a cucerit viața artistică, și din acela în care a cucerit piața muncii și aceea economică, știut fiind că hotelurile sibiene, ca și comerțul și turismul, au prosperat în bună măsură datorită contractelor încheiate cu Festivalul.

Bursa de spectacole, aflată anul acesta la a XII-a ediție și organizată în foaierea Casei Sindicatelor, în care instituțiile de spectacol, managerii, impresarii, actorii culturali pot să-și prezinte produsele artistice și să le facă cunoscute, prin materiale promoționale, este singurul cadru de acest fel din România, unic în Europa Centrală și de Est. Ea întrunește operatori culturali din Europa, Asia, Africa și America de Nord, facilitând prezentarea și cunoașterea, vânzarea ultimelor noutăți, înlesnind informarea și achiziționarea celor mai recente spectacole

Orchestra furnicilor. Trupa Neighbourhood Watch Stilts International

de teatru, dans, muzică, acrobație etc., schimburi culturale diverse (Administrator Bursă: Cristian Stanca; Coordonator: Anna Neamțu, Ioana Paștiu; Responsabil standuri: Monica Dandlinger).

Teatrul Național „Radu Stanca” – o prezență marcantă

Festivalul a fost dominat și în actuala ediție de producțiile lui Silviu Purcărete, montate la Teatrul Național din Sibiu: *Faust* și *Metamorfoze*.

Trezind același interes publicului, care a venit și a revenit să-l vizioneze, de astă dată în „Hala Libra” sau „Balanța”, cu mici modificări în raport cu montarea din 2007 (din Hala Simeron), *Faust* a prilejuit și o conferință extraordinară la Centrul Habitus, reunindu-i diplomatic, la masa tratativelor, pe directorul Festivalului din Edinburgh, Jonathan Mills, pe ministrul Culturii și Cultelor din România, Theodor Paleologu, pe Horia-Roman Patapievici, directorul Institutului Cultural Român, pe Raluca Turcanu, senator de Sibiu.

Mai ciudată a fost *piesa live*, în care au jucat convivii, căci avocatul apărării lui *Faust* și militantul deplasării la Edinburgh a excepționalei montări românești, cu o deosebit de onorantă motivare în pledoarie, era Jonathan Mills, director al prestigioasei manifestări care investise deja 2,5 milioane de euro în turneul românesc și pleda călduros cauza spectacolului, cerând părții românești contribuția cu restul sumei, de 600.000 de euro, necesari deplasării. Deși nu s-a lăsat convins de reprezentativitatea capodoperei goethene pentru spiritul iluminismului european (tema ediției de anul acesta a Festivalului din Irlanda), după oarecari ezitări, cauzate de neliniștea unor posibile supărări ale altor solicitanți de fonduri, ministrul român

Foto: Dragoș Spițeru

a fost totuși de acord, în cele din urmă, să facă rost de respectivii bani. Oare asemenea întâmplări sunt posibile și în alte părți? Sau izvorăsc genuin doar din esența originalei noastre democrații?

Cât despre *Metamorfoze*, montare realizată în 2009 de Teatrul Național „Radu Stanca” Sibiu, Théâtre D'Esch-Sur-Alzette, Centre Culturel de Rencontre Abbaye de Neumünster (după prima versiune, de la Luxemburg, în 2007), din cunoscutele motive ale supraofertei spectaculare, cu reprezentații concurente, n-am putut părăsi sala în care continuau să evolueze, concomitent cu spectacolul lui Silviu Purcăreté, cei trei mari venerabili maeștri: Dimitri, Alessandro Marchetti, Akira Shigeyama, mai cu seamă că sala Naționalului s-a golit penibil în timpul reprezentației (publicul migra către *Metamorfoze*), spre stupefacția amară a interpreților, care asistau, probabil pentru prima oară, la o astfel de răsplată. Ședeam chiar lângă Dimitri.

În schimb, am avut parte de ecouri proaspete ale evenimentului, când, după reprezentație, stând în preajma piscinei din Parcarea Teatrului în așteptarea mașinii, am auzit comentariile spectatorilor, întârziind, entuziasmați să-și împărtășească impresiile. N-am mai văzut așa ceva decât la Paris, în anii '90, când, la miezul nopții, departe, la Halele de la Villette, riscând să piardă ultimul metrou către casă, spectatorii atât de speciali ai Orașului-Lumină, nu se îndurau să plece pentru a mai schimba idei despre *Trilogia antică* a lui Andrei Șerban. Bravo, Sibiu!

Definitorii (și) pentru această stagiune a Naționalului sibian sunt colaborarea cu regizori străini, coproducțiile internaționale și diversificarea limbajelor scenice. Silviu Purcărete continuă să fie marele maestru al trupei – care în timp s-a omogenizat, a crescut și s-a sudat ca un corp colectiv din ce în ce mai calificat, din ce în ce mai ambițios, cu aptitudini polyvalente. Atmosfera de activitate intensă este

alimentată perpetuu de turneele internaționale întreprinse frecvent de trupa sibiană, de participările la marile festivaluri, care îi dau o amprentă aparte acestui teatru, prin capacitatea de a se angaja în proiecte și de a munci susținut.

Piesa *Sfârșit de partidă* de Samuel Beckett, realizată în colaborare cu Théâtre D'Esch-Sur-Alzette din Luxemburg, a fost montată de o echipă luxemburgheză: regizorul Charles Muller, scenografa Anouk Schiltz, dramaturgul Guy Wagner. Light design-ul a fost asigurat de Željko Šestak. Scena – a cărei configurație este aceea tipic beckettiană, cu *Ham* tronând în mijloc, nici mai la stânga, nici mai la dreapta, nici mai în spate, nici mai în față, încrămențit în scaunul său pe roțile, pândind zadarnic să ghicească ce se întâmplă și așteptând evenimente care n-au cum să se mai petreacă – e garnisită cu resturi de fier ruginit, scări și scânduri vechi, străbătută de șanțuri cu apă, prin care șchiopătează neîncetat, cu genunchii înțepeniți, încruntat, veșnic resentimentar, *Clov* (Pali Vecsei), în evoluția sa cea mai izbită, din câte am văzut până acum.

Montarea a propulsat creațiile actricești într-un discurs relaxat și nuanțat, în care umorul își face loc, cu tentele sale mai mult sau mai puțin macabre. Persifierea degradării ireversibile a umanității, în care se reunesc și se asociază nevoi handicapurile, fără cea mai mică înțelegere mutuală, are o anume limpezime calmă a tonului. Uimește seninătatea glasului lui *Ham* (rol în care Cristian Stanca se remarcă prin consistență și firesc), proștețimea și interesul cu care întâmpină fiecare presupusă zi, din lunga noapte și neputință în care e prizonier. Savurează fiecare clipă, slujindu-se de *Clov*, pe care îl poartă neconștient de colo-colo, ca o compensație defulatoare, străduindu-se să vadă și să simtă lumea prin el.

La fel, aparițiile la hublourile aceluși rest de rachetă-pubelă a decrepitului *Nagg* (Dan Glasu) și a plângăcioasei sale consoarte, *Nell* (Mariana Presecan), el cu obsesia nenorocită de a supraviețui oricum și de a ronțai ceva, un biscuit, o vorbă, orice, e mai degrabă caricaturală decât apăsătoare. Un fel de detașare în fața nenorocirii și a marelui final existențial pare să guverneze viziunea regizorală. Lumea s-a deprins cu sfârșitul, conviețuiește cu el, nevăzându-i capătul. Sau nevrând să-l vadă.

Love Factory sau Despre o dragoste reciclată de Darko Lukić, în traducerea Evei Catrinescu și regia lui Robert Raponja (decor: Alin Gavrilă, costume: Jasmina Pacek), care a avut premiera chiar în festival, reprezintă a treia colaborare a directorului de scenă croat cu actorii sibieni, după *Cerere în căsătorie* de Cehov și *Hamlet în sos picant* de Aldo Nicolaj, ambele montări din 2005.

De astă dată, regizorul a optat pentru un text al conaționalului său, un soi de variațiuni pe tema *Damei cu camelii* în stil postmodern, mizând pe jocul artei cu realitatea. Istoria Margheritei Gautier se repetă la nesfârșit, actorii (din piesă), interpreți ai piesei din piesă, ajungând să reediteze în viață iubirea pe care o interpretează în scena din scenă. Scenariul, folosind stratificat figura teatrului în teatru (în viață, în film, în televiziune), mișcă previzibil și uneori naiv rolurile, situațiile, posturile, chiar dacă răsturnările relativizează registrul acțiunii. În schimb, jocul e degajat, actorii se achită agreabil și natural de roluri, figurația se mișcă bine (coregrafia Florin Fieroiu): Ofelia Popii–*Nina*, Cătălin Pătru–*Tony*, Florin Coșuleț–*Marco*, Veronica Popescu–*Clara*, Pali Vecsei–*Edi*, refăcând atmosfera peștrită a culiselor; unii, ușor caricatural: Adrian Matic–*Renato*, Geraldina Basarab–*Sarah Bernhardt*; alții, ușor patetic: Mariana Presecan–*Greta Garbo*, Gabriela Neagu–*mama lui Tony*; alții, ingenuu romantic: Cristina Flutur–*Marie Duplessis*.

Faust după Goethe, regia: Silviu Purcărete; în centru: Ilie GHEORGHE

Foto: Stefan Jammer

Coproducție a Teatrului Național „Radu Stanca” din Sibiu și Théâtre de la Licorne din Lille, Franța, *Femeia țintă și cei zece amanți* de Matei Vișniec (regia Claire Dancoisne; scenografia Lia Manțoc) produce un efect aparte, de stranie teatralitate, ceva între oniric și factice, prin atmosfera de bălci și măștile bizare pe care le folosește. Proiecții ale unor conștiințe traumatizate, într-o lume în mare măsură reificată, eroii își plimbă obsesiile personificate, halucinant, nocturn, pe muzica enigmatică, evocatoare a lui Vasile Șirli. Plastica trupească a actorilor Diana Fufezan, Cristina Ragos, Ciprian Scurtea mizează pe transformarea lor în marionete neputincioase, cu mișcări dezarticulate și înțepenite, care își poartă blestemul bânduind captivi în același perimetru, cu stegulețe, becuri și sclipici. Scene improvizate și chioșcuri misterioase, învăluite în întuneric devin labirintul suprafiresc, în care revine, neconținut aferată, grăbită, fantoma femeii ucise din gelozie, în neistovită reeditare nocturnă a adulterurilor ei, purtând în masca de carton, cu obraji bucălați și bucle de călți, cuțitul înfipt în ochi care i-a cauzat moartea. În timp ce, la fel de chinuit ca în viață și urmărit de remușcări, *soțul* (Ciprian Scurtea) e pedepsit să fie, în fiecare noapte, victima acestei torturi fără sfârșit. Strania manevrare a manechinelor – în care *actorul viu* (Cristina Ragos) stă chiar în spatele siluetei interpretate (*veșnicul amant*), ca o umbră și ca un duh, împărțind parțial același costum – strecoară un fior de coșmar desfășurării scenice: pândă pare să amenințe de pretutindeni, din obiectele neînsuflețite, din întuneric, din cotloane.

Spectacolul *Auto-da-fé. Trei piese scurte* de Tennessee Williams, în regia lui Theodor Cristian Popescu, beneficiază de scenografia ingenioasă a lui Andu Dumitrescu, complexă, care îmbină decorul, *light design*-ul și video, creând trei cadre (un pridvor, un hol, o cameră) apte să apropie umanitatea șovăitoare și

Un tramvai numit Popescu, regia: Gavriil Pinte

Foto: Mihaela Marin

dezagregată, proprie dramaturgului. Între ispită și păcat, între evidență și aspirație, munciți de urâtul din ei, dar mai ales de urâtul celorlalți, eroii se perpelesc, încercând să evadeze.

Regizorul trasează, într-o manieră filmică, deznădejdea eroilor, care nu pot face față obsesiilor (ca *fiul* nevrotic și astmatic din prima piesă—Cătălin Pătru, neînțeles de *mama* bigotă și inflexibilă—Dana Taloș); maculați de murdăria și degradarea celorlalți, precum *plasatorul*—Adrian Matic, exasperat de oamenii din cinematograful sordid în care lucrează, din a doua; sau trăind acut eșecul în dragoste, ca *tinerii debusolați* din a treia (Ofelia Popii și Florin Coșuleț).

În a treia piesă, *Vorbește-mi ca ploaia*, în care cadrul intim al încăperii e scaldat intermitent de reclame luminoase și de ploaia de afară prin ferestre înalte, mișcarea se convertește în teatru-dans (coregrafia: Florin Fieroiu). Ofelia Popii transmite exasperarea într-o repetată dăruire unduioasă și vană. În tăceri tensionate, în atingeri prelinse, în mărturisiri disperate, eroina nu reușește să lipească cioburile iubirii spulberate de rătăcirile bărbatului.

Un tramvai numit Popescu continuă să își transporte, cu același succes și cu toate biletele vândute dinainte, în fiecare zi, călătorii fascinați de drumul între lumea aceasta și lumea de *dincolo*, pe aceeași rută, care pornește de la intrarea Cimitirului Municipal și îi poartă prin Dumbravă până la Rășinari, în compania trăsniță, stranie, înduioșătoare a familiei defuncte a bizarului poet, stăruitor prezent și viu în ciuda morții, emoționant și șugubăț, fatalist și vulnerabil, tandru și trist. Îl însoțește fidel spiritul melancolic și fantast al regizorului Gavriil Pinte și întreaga echipă de tineri actori, care îl reeditează cu aceeași vervă.

Încântător a fost spectacolul Teatrului Național „Vasile Alecsandri” din Iași cu *Uriașii munților*. Piesa neterminată a lui Luigi Pirandello, considerată testamentul său artistic, i-a prilejuit lui Silviu Purcărete schimbarea tonalității către o factură intimistă, un delicat poem de dragoste închinat teatrului. Mărturia crezului său teatral e rostită în șoaptă, cu estompă și umor tandru. Maestrul teatralității dez-lănțuite, probată de mai toate montările sale, adoptă discreția magului Cotrone, vorbind despre teatru ca despre o dulce gratuitate, o artă făcută de dragul frumosului, care, retras în spațiul crestelor montane, regăsește aerul pur al inspirației, firescul minunățiilor Firii și al traiului simplu. Numai în atmosfera ozonată de sub bolta înstelată și înaltă, departe de lumea dezlănțuită – sufocată, înghesuită, isterizată – în liniștea înmiresmată a nopții, fantezia se însănătoșește, regăsind *mumele* și redobândind surâsul interior. Burlescul, lumina crepusculară, umorul cald și delicat, veselia fără griji n-o domolesc însă pe Contesa Ilse, adepta pasiunilor în lume, a dăruirii sacrificiale a artistului, sfâșiat și devorat de viu de publicul său, de adoratori și de fani. Teatrul e pentru ea existență zbuciumată, trăită dramatic, risipitor. Și moartea ei este o asemenea sublimă irosire. Fără publicul ei nu poate supraviețui. Ar fi pierit însă cu siguranță și cu el, logica întâmplărilor și acumularea lor călăuzind-o spre deznodământul funest, căci ține de fatalitatea dramatică. De catharsis.

Lumea imaginară prinde viață, cumetrele (*mumele*) hălăduiesc nestingerite în debaraua imaginației – un cor simpatic, al feminității reprezentate adesea multiplu de Silviu Purcărete.

Sub bagheta regizorului, textul lui Pirandello, montat în scenografia inventivă a lui Dragoș Buhagiar – un depozit de decoruri sau poate numai o debara de vestigii teatrale –, i-a asigurat lui Sergiu Tudose, în *Cotrone*, o creație memorabilă, plină de poezie, după cum a făurit o galerie de tipuri, în interpretările Liviei Iorga (*himerica Ilse*), a lui Constantin Pușcașu, exasperatul, copleșitul *ei soț*, ale nostimului cuplu Petru Ciobotaru–Dionisie Vitcu (bizuit pe un comic al uniformității și stângăciei), ca și ale tuturor celorlalți din distribuție. Spectacolul vădește aceeași abilitate de a modela și mânuși grupurile și de a articula și armoniza întregul, care l-a impus pe Silviu Purcărete.

Această adăstare în nuanță și acorduri fine, amintind tonalitățile poetice ale lui Giorgio Strehler, stă mărturie încă odată, dacă mai era nevoie, proteismului regizorului, nesecatei lui diversități. Pecetea stilului se recunoaște, insolitul rămâne al abordărilor, al înțelesurilor, al tonalităților, al perspectivei. Al corzilor care vibrează. Teatrul își este suficient sieși, ne spune taciturnul Purcărete, jovial numai cu prietenii și numai în alese taifasuri de taină. Spectatorul absent e spectatorul ideal, căci teatrul se reflectă pe sine, în sine, își este conștiința receptoare, ca absolută împlinire a ficțiunii. Creația sufocată de conjuncturi și convenții, de reverențe și concesi, poartă cu sine, găunos, steril, aerul factice și ponosit al spațiilor închise, al limitărilor și condiționărilor de tot soiul. Blestemul determinărilor trecute colcăie de moliile și paraziții dezintegrării. Realitatea e adesea invadată de convenții sociale și stereotipuri, teatralizată prost și păgubitor, încât devine falimentară artistic. De aceea, eliberarea imaginației, a creatorului, aduce și izbânda ficțiunii.

Finalul comic, o proiecție video, în care directorul teatrului, Cristian Hadjiculea, e huiduit și împrôșcat când încearcă să expliciteze spectacolul, este de o savoare aparte. Denunță inutilitatea oricărei imixțiuni în taina creației. Ce era de spus, Maestrul a apucat să spună, chiar în piesa neterminată. Absența finalului piesei pirandelliene ține de destinul și logica artei. (*Va urma*)